

УДК 336.22

Славкова Алла Аркадіївна,

канд. екон. наук, доц., доцент кафедри фінансів,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
(03680, Україна, Київ, проспект Перемоги, 54/1)
E-mail: slavkova.a@gmail.com

Ватаманюк Ольга Сергіївна,

канд. екон. наук, ст. викладач кафедри фінансів,
банківської справи та підприємництва,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
(58002, Україна, Чернівці, Центральна площа, 7)
E-mail: olgavatananyuk@gmail.com

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація

Мета дослідження. Метою дослідження є обґрунтування перспективних напрямів реалізації податкової політики України в умовах євроінтеграції, спрямованих на підвищення фіскальної ефективності податкової системи держави та посилення відповідності моделі її функціонування європейським стандартам, в основу яких покладено сучасні технології податкової роботи.

Методологія. Для досягнення основних результатів дослідження було використано метод порівняльного аналізу та синтезу, а також інструменти абстрактно-логічного методу для здійснення теоретичних узагальнень і визначення ключових напрямів реалізації податкової політики в Україні.

Отримані результати. На основі аналізу сучасних проблем податкової політики нашої держави та враховуючи необхідність імплементації Угоди про асоціацію з Європейським союзом визначено, що оптимізація податкової політики в Україні має передбачати переорієнтацію податкової системи з метою розширення бази оподаткування на основі вдосконалення майнового оподаткування, подальше вдосконалення контролю за трансфертним ціноутворенням, боротьбу з агресивним податковим плануванням та підвищення рівня довіри громадян до запланованих урядом реформ.

Цінність дослідження. Основні теоретико-методологічні положення, викладені у дослідженні, мають наукову цінність для формування податкової політики в Україні, яка б відповідала сучасним європейським вимогам та сприяла б побудові ефективної податкової системи.

Ключові слова: податки, податкова система, податкова політика, соціально-економічний розвиток, платники податків.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Впровадження реформ у соціальної та економічній сферах є одним із шляхів розвитку держа-

ви, а також відповіддю на сучасні глобалізаційні виклики, які не тільки спричиняють трансформацію економічного простору, але й поглиблюють наявні кризові явища. В умовах політичної невизначеності існування суперечностей між тактичними діями уряду і стратегічними напрямками розвитку держави та зростаючої потреби у фінансових ресурсах з метою підвищення рівня життя населення посилюється і важливість розробки і реалізації напрямів податкової політики, які сприятимуть вирішенню проблеми дефіциту бюджету, що загострюється в результаті одночасної дії деструктивних політичних і соціальних факторів, підвищенню конкурентоспроможності національної економіки, а також не суперечитимуть національним інтересам у євроінтеграційних прагненнях України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічний базис формування податкової політики в Україні було закладено у наукових працях таких авторів, як Т.І. Єфименко, Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, В.П. Кудряшов, А.М. Соколовська, В.М. Федосов. Окрім робіт зазначених науковців, на особливу увагу заслуговують також і дослідження Т.В. Кошук, В.М. Мельника, К.І. Швабія та ін., присвячені новому етапу формування податкової політики України в умовах глобалізації, а також імплементації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Разом із цим, на нашу думку, подальшого вивчення потребують такі аспекти реалізації податкової політики України, як вдосконалення взаємодії платників податків з фіскальними органами, розширення бази оподаткування за рахунок оптимізації механізму адміністрування податків і подолання проблеми агресивного податкового планування.

Формулювання мети і завдань дослідження. Метою дослідження є обґрунтування перспективних напрямів реалізації податкової політики України в умовах євроінтеграції, спрямованих на підвищення фіскальної ефективності податкової системи держави та посилення відповідності моделі її функціонування європейським стандартам, в основу яких покладено сучасні технології податкової роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Перед системою управління публічними фінансами в Україні наразі постало чимало проблем, серед яких, зокрема, подолання фіскальних дисбалансів, підвищення ефективності державних видатків, зменшення

їхньої корупційної складової, формування податкової системи, яка б забезпечувала сприятливі умови для економічного зростання та відповідала вимогам соціальної справедливості, створення сприятливого фіскального простору для відновлення інвестиційної діяльності тощо [1, с. 8]. В основу вирішення даних проблем повинно бути покладено реалізацію широкого комплексу заходів як бюджетної, так і боргової та монетарної політик держави. Проте, на наш погляд, саме ефективне функціонування податкової системи є тим фундаментом, без якого заплановані реформи заздальгідь приречені на крах.

Податкова політика є невід'ємним атрибутом, а право вибору й формування її змісту — ознакою зрілості та самодостатності держави. Тільки та країна, яка формує власну економічну політику, в т. ч. податкову, може вважатися незалежною [2, с. 91].

Як зазначає А.М. Соколовська, формування податкової політики в умовах макроекономічної та фінансової нестабільності — це спроможність використання податків для балансування між виконанням завдань фіскальної консолідації та створенням умов для економічного зростання. Балансування між зазначеними завданнями зумовлює використання таких інструментів фіскальної консолідації, які не створюють істотних перешкод для економічного зростання [3, с. 44].

При цьому за різними напрямками і у різних сферах на податкову систему країни впливає глобалізація. Навіть на рівні теорії, податкової доктрини вона має свої вияви та наслідки, оскільки основна ознака глобалізації — прискорення обміну інформацією, інноваціями та науковими ідеями [4, с. 138].

Саме тому на початку поточної декади у наукових працях з'являються перші спроби визначення сутності податкової політики з урахуванням тенденцій глобалізації економічних систем і посилення інтеграційних процесів у світі. Зокрема, Д.В. Веремчук дає таке трактування дефініції податкова політика держави: це сукупність правових, економічних і організаційних заходів держави у сфері оподаткування щодо регулювання податкових відносин, які направлені на забезпечення надходжень податків до централізованих фондів грошових ресурсів держави й стимулювання економічного зростання за допомогою податкової системи. Вона визначається ступенем впливу держави на соціально-економічні процеси і змінюється під впливом інтеграційних процесів, що відбуваються у світогосподарських зв'язках. Науковець

звертає увагу на те, що досвід європейських країн у формуванні й реалізації податкової політики має велике значення для України, особливо з огляду на те, що вона прагне до набуття повного членства в європейських організаціях [5].

З огляду на сучасне міжнародне становище України та необхідність вдосконалення наявних податкових механізмів держави з метою гармонізації вітчизняної податкової системи та податкових систем країн – членів ЄС, актуальнішим, на нашу думку, є визначення податкової політики як діяльності щодо запровадження (скасування), коригування механізмів і організації справляння податків і податкових платежів з метою забезпечення надійної фінансової основи функціонування держави, досягнення позитивних зрушень у соціально-економічному розвитку і захисту національних інтересів в умовах глобалізації та інтеграційних процесів [6, с. 38].

У даній статті ми не будемо зупинятися на тих заходах, які повинні бути реалізовані з метою приведення податкової системи України у відповідність до вимог ЄС, оскільки даному питанню вже було присвячено увагу в інших дослідженнях. На нашу думку, на окремий розгляд заслуговують й інші нагальні проблеми оптимізації податкової системи України.

Очевидно, що в сучасних умовах формування податкової політики в Україні має передбачати створення умов для зростання ВВП й інших позитивних зрушень у розвитку соціально-економічної системи, забезпечення надійної фінансової бази функціонування держави, внесення змін до податкового законодавства з метою виконання Угоди про асоціацію, а також поступову імплементацію інших заходів податкової політики ЄС із поступом у економічному розвитку й детінізації економіки [7, с. 11]. При цьому окремі реформи, що реалізуються на теренах нашої держави, важко оцінити як успішні. Зокрема, є підстави вважати, що реальної самостійності територіальних громад після проведення бюджетної реформи так і не було досягнуто. Одна із найважливіших причин цього криється у тому, що податки, які справляються до місцевих бюджетів, не повною мірою виконують фіскальної функції. Крім цього, за місцевими бюджетами залишилися доходи, надходження яких є мало прогнозованими та залежними від дій органів місцевого самоврядування. Зокрема, низька частка доходів місцевих бюджетів у структурі Зведеного бюджету України (18,5 %) у 2015 році вказувала на високий рі-

вень централізації та фінансової залежності від державного бюджету. Щоправда, за результатами 2016 року ситуація дещо змінилася у кращу сторону — динаміка доходів місцевих бюджетів у 2016 році продемонструвала досить стрімке зростання, що пояснювалося, у першу чергу, збільшенням надходжень податку на доходи фізичних осіб. Податок на доходи фізичних осіб залишається найвагомішим джерелом наповнення місцевих бюджетів — питома вага надходжень від нього у відповідних доходах за результатами трьох кварталів 2017 року склала 48,9 % [8, с. 63]. Очевидно, що загальне зростання обсягів надходжень ПДФО до Зведеного бюджету протягом 2015–2017 рр. відбулося не завдяки вдосконаленню його адміністрування чи покращенню супроводження платників податків. Одними із ключових чинників позитивної динаміки ПДФО слід вважати запровадження військового збору, а також інфляційні процеси. Немалу роль у збільшенні надходжень ПДФО за результатами 2017 року відіграло і встановлення з 1.01.2017 р. розміру мінімальної заробітної плати на рівні 3200 грн, щоправда, робити висновки щодо фіскальної ефективності такого кроку, направленою, у тому числі, на детінізацію доходів громадян, ще зарано.

Разом з цим чинний механізм розмежування між бюджетами податку на доходи фізичних осіб може стати причиною втрат місцевими бюджетами України (особливо у бюджеті м. Києва, обласних та інших бюджетах зі значними обсягами надходжень за цим податком), які не компенсуються коштами від інших джерел. Втративши стабільне джерело надходжень, місцеві бюджети отримали натомість податки, надходження від яких є менш прогнозованими [9, с. 222]. Зокрема надходження від податку на прибуток не можна спрогнозувати, особливо в нинішніх кризових умовах, коли багато підприємств є збитковими [10]. Крім цього, ситуація погіршується у результаті того, що територіальний розподіл платників податку на прибуток по Україні є нерівномірним.

На наш погляд, одним із напрямів посилення фіскальної ефективності ПДФО з метою наповнюваності місцевих бюджетів має стати удосконалення його адміністрування через запровадження спеціалізованого супроводження заможних фізичних осіб. Даному питанню уже було присвячено увагу в одному із попередніх досліджень [11], зокрема, йшла мова про те, що відповідно до програми реформ, наприкінці червня 2015 року Кабінетом міністрів України було внесено на розгляд проект Закону України

«Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо запровадження обслуговування заможних фізичних осіб)» [12]. Науково уже було доведено, що виділення окремої групи платників податків — заможних осіб і належна робота з ними мають певні переваги, до яких можна віднести: покращення ефективності справляння ПДФО та скорочення податкової заборгованості, краще виконання платниками податкових вимог, розвиток партнерських відносин між державою та платниками [13, с. 39].

Крім цього, спеціалізоване супроводження заможних осіб не лише не суперечить податковій практиці європейських країн, але й є її невід'ємним елементом у більшості з них, зокрема, у Великобританії, Німеччині, Італії, Швейцарії, Іспанії та Нідерландах. Що ж стосується України, то, на жаль, вирішення даної проблеми відбулося лише на рівні виявлення законодавчої ініціативи. Таким чином, перекладення податкового тягаря на заможні верстви населення не здійснюється. Принагідно зазначимо, що до критеріїв ідентифікації заможних осіб пропонується відносити рівень систематичних активних доходів; обсяг податкових зобов'язань за активними доходами платника податку та наявність обов'язку щодо сплати майнових податків і податків на розкіш [13]. На наш погляд, саме майновий критерій і критерій доходу для ідентифікації заможних осіб є доцільнішими до затвердження, оскільки тільки в такому випадку буде охоплюватися реальна група заможних громадян.

Більше того вважаємо, що запровадження персоналізованого підходу до супроводження заможних осіб має здійснюватися паралельно розширенню бази та поглибленню прогресивності майнового оподаткування в Україні як напряму податкової реформи та практичного втілення ідеї підвищення податкової справедливості на основі «включення» до податкової системи «податку на багатство» для збільшення доходів місцевих бюджетів [6, с. 49].

Додатковим аргументом на користь визначеного напряму реформи податкової системи є те, що високий рівень приховування доходів від оподаткування в Україні унеможливорює запровадження прогресивної системи оподаткування доходів громадян, перетворюючи зазначений податок переважно на податок на заробітну плату працівників бюджетного сектору. За цих умов податок на майно є одним із небагатьох податків, спрямованих на оподаткування прихованих доходів, матеріалізованих у майні. З цієї причини у країнах із масштабним тіншовим сектором податок

на майно повинен бути прогресивним, виконуючи, знову ж таки, роль податку на багатство [14, с. 111].

Окремі науковці припускають, що саме податок на нерухомість у перспективі повинен стати основним джерелом наповнення місцевих бюджетів. Проте, як справедливо зауважено, порядок його нарахування та справляння не відповідає практиці розвинутих країн світу, де розмір податку залежить від вартості об'єкта нерухомості, а не від площі, як визначено чинним законодавством України [15]. Саме тому, на наш погляд, подальша реалізація фіскального потенціалу податку на нерухомість є можливою лише при умові внесення змін до податкового законодавства щодо визначення його об'єкта та бази оподаткування.

Слід також зазначити, що реформування податкових систем у напрямі скорочення податкового навантаження на працю і капітал і його перекладання, у тому числі, на нерухоме майно, цілком відповідає і тенденціям в оподаткуванні країн – членів ЄС. Згідно огляду «Податкові політики в Європейському Союзі», підготовленому фахівцями Генерального Директорату з оподаткування та митного союзу Європейської Комісії, одним із напрямів оптимізації та підвищення ефективності функціонування податкових систем країн – членів ЄС має стати зниження рівня прибуткового оподаткування, а беручи до уваги бюджетні обмеження, до яких призведе такий крок, — активізація альтернативних видів оподаткування таких баз як споживання, екологічно шкідливі види діяльності та майно [16].

У контексті розширення податкової бази з метою збільшення податкових надходжень до бюджету не втрачає своєї актуальності й боротьба з агресивним податковим плануванням, зокрема, великих платників податків. Дана категорія платників за результатами 2016 року забезпечила 57,8 % надходжень від загального обсягу збору платежів по Україні, що, на думку податківців, є однією з ознак ефективності податкового супроводження великого бізнесу Офісом великих платників податків [17]. Разом із цим такі фактори впливу глобалізації як електронна комерція, трансфертне ціноутворення, наявність низькоподаткових юрисдикцій створюють нові сприятливі умови для реалізації схем агресивного податкового планування. Хоча даний термін не має чіткого визначення і можуть виникнути неточності щодо його сприйняття, у даному контексті, він означає, перш за все, ерозію бази оподаткування та переміщення прибутків, які стають можливими або

через наявність прогалин у взаємодії різних податкових систем, або в деяких випадках — через застосування двосторонніх податкових угод діяльності. Способи заниження податкових зобов'язань на основі агресивного податкового планування не є протизаконними, однак країнами – членами ЄС уже розроблено ряд критеріїв щодо визначення його схем і механізму застосування, а також методів боротьби з ним [18]. Як правило, саме великі підприємства одержують найбільші вигоди від застосування схем агресивного податкового планування у міжнародній діяльності, а одним з інструментів протидії цьому є контроль за трансфертним ціноутворенням.

Вперше норми щодо трансфертного ціноутворення в Україні було запроваджено з 1 вересня 2013 року, зокрема, визначено суть трансфертного ціноутворення, перелік пов'язаних осіб, зміст контролюваних операцій. За основу при внесенні змін до Податкового кодексу було взято Настанови ОЕСР щодо трансфертного ціноутворення для транснаціональних компаній та податкових служб. З 1 січня 2015 року у вітчизняне законодавство було введено поняття «принцип витягнутої руки» — основний стандарт трансфертного ціноутворення відповідно до ст. 9 Модельної конвенції Організації економічного співробітництва та розвитку. Останні податкові новації з питань трансфертного ціноутворення в Україні були представлені у законі «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році», зокрема, введено критерій кінцевого бенефіціарного власника (контролера) для визначення пов'язаності осіб, визначено додаткові параметри, які уряд має враховувати для включення держав до переліку низькоподаткових юрисдикцій, а також поширено контроль за трансфертним ціноутворенням на господарські операції, що здійснюються між нерезидентом і його постійним представництвом в Україні [19]. Вищевикладене дає підстави вважати, що боротьба із заниженням податкових зобов'язань через використання схем агресивного податкового планування є актуальною і для України, саме тому нормативно-правове законодавство у цій сфері постійно вдосконалюється.

Разом із цим за даними Офісу великих платників за 2016 рік звіти про контрольовані операції подали 1245 платників податків (44 % загальної кількості звітів по Україні та 95 % по сумі) [20]. При цьому більшість зовнішньоекономічних операцій великих

платників податків проходять із пов'язаними та непов'язаними особами, які сплачують в своїй країні податок на прибуток за значно меншими ставками, ніж в Україні, або в країнах, які включено до переліку офшорних юрисдикцій [21]. Зокрема, частка прямих інвестицій з України в економіці Кіпру у жовтні 2017 р. становила 93,5 % від загального обсягу [22], а прямих інвестицій з Кіпру в Україну — 25,7 % [23], що можна розглядати не інакше як «кругообіг грошей, які виходять з України через трансфертне ціноутворення і заходять назад як прямі іноземні інвестиції» [24]. Щоправда, слід відзначити позитивну у даному контексті тенденцію до скорочення питомої ваги прямих інвестицій, які надходили з Кіпру в Україну, починаючи з 2013 р., у якому даний показник налічував 33,0 % [25]. Певну ефективність від запровадження контролю за трансфертним ціноутворенням вбачають і самі податківці — за офіційними даними протягом 2013-2016 рр. суб'єктами господарювання при декларуванні податку на прибуток було скориговано фінансовий результат за рахунок контрольованих операцій на 3,6 млрд грн, що зменшило задекларовані збитки на 1 млрд грн і призвело до додаткових нарахувань податку на прибуток у розмірі майже 500 млн грн [21]. Як бачимо, подальше вдосконалення контролю за трансфертним ціноутворення та запобігання проявам агресивного податкового планування у майбутньому зможе забезпечити бюджет додатковими джерелами надходжень.

Однією із найбільших проблем податкової політики вважаємо й те, що в Україні так і не сформовано власної традиції, механізму напрацювання рішень у даній сфері, як у інших країнах. Найважливіші рішення з фіскальних питань нерідко приймаються виходячи з політичної доцільності або з кон'юнктурних міркувань [2, с. 92]. Тобто, незважаючи на всю важливість імплементації Угоди про асоціацію з ЄС, необхідним є, у першу чергу, сформувати стабільне нормативно-правове поле функціонування податкової системи (наявність затвердженого Податкового кодексу не унеможливила на тривалий період постійне внесення змін у податкове законодавство у відповідності до зростаючих фіскальних потреб держави), і сформулювати такі цілі податкової політики, які б не тільки не суперечили національним інтересам, але й щоб їх реалізація не поглибила кризи в економіці.

Не менш важливою є і зміна взаємовідносин контролюючих органів і платників податків, що, зокрема, передбачає відмову від

практики примушування платників до сплати податків наперед та їх переплати, від вибіркового застосування податковими органами норм податкового законодавства й заходів боротьби з ухиленням від сплати податків; скасування планів мобілізації податкових надходжень для контролюючих органів [14, с. 119]. Зокрема, оцінка ефективності діяльності органів ДФС, як правило, здійснюється виходячи зі щорічного обсягу акумульованих податкових надходжень, показника виконання планових надходжень, статистики виявлених правопорушень та обсягів додатково залучених платежів до бюджету за фактами виявлених правопорушень тощо. Отже, насправді увага фіскальних органів більше спрямована на забезпечення дохідної частини бюджету, аніж на покращення взаємовідносин з платниками і, тим більше, це суперечить задекларованому курсу на реалізацію концепції партнерства у відносинах з платниками податків.

Для усунення проявів антифіскальної поведінки платників податків неабияке значення має і підвищення рівня довіри громадян до державного апарату. Зокрема, згідно з результатами соціологічного дослідження «Ставлення громадян України до суспільних інститутів, електоральні орієнтації» Центру Разумкова, Президенту України довіряють лише 22 % опитаних, не довіряють — 71,9 %, Уряду — відповідно 12,8 % і 81,9 %, Верховній Раді — відповідно 9 % і 86,6 %, прокуратурі — відповідно 9,5 % і 83,3 %, судам — відповідно 7 % і 86,6 %. Національному антикорупційному бюро України не довіряють 64,8 % опитаних [26]. Крім цього, у проведених опитуваннях громадян за 2016 рік у своїх оцінках результатів податкової реформи за шкалою від 1 до 10 середній бал респондентів у середньому становив 2,72 [27]. Таким чином, з метою досягнення максимального ефекту від проведення податкових реформ, їх ініціаторам, насамперед, до прийняття політичних рішень слід залучати наукові школи і заручитися підтримкою громадськості.

Наука, зазначають учені, повинна відігравати одну з ключових ролей у механізмі розроблення рішень у сфері податкової політики та їх оцінки ефективності. Економічний аналіз, висновки й рекомендації якого використовуються для підтримки прийняття політичних рішень у сфері оподаткування, має враховувати, крім традиційних транзакційних втрат реалізації податкової політики, також втрати самого процесу та приховані вигоди лобістських груп, котрі часто можуть перевищувати суму всіх попередніх втрат [2, с. 101].

Цей аспект є важливим також і з тієї точки зору, що вплив громадськості на реальні результати реформування економічних відносин може мати значні наслідки. Наприклад, підприємницький сектор часто намагається перешкодити прийняттю законів щодо підвищення ставок оподаткування, а якщо це не вдається, шукає шляхи зменшення податкового навантаження на бізнес, не бажаючи в повному обсязі виконувати нові податкові зобов'язання. Внаслідок цього держава не отримує заплановані надходження податків, що не дає змоги без здійснення державних запозичень профінансувати додаткові видатки. Таким чином видатки держави доводиться коригувати із урахуванням реальних обсягів надходжень податків, а економічний ефект податкової трансформації повністю або частково нівелюється впливом інерційної маси інституційного середовища [28, с. 52].

Не викликає сумнівів і те, що подальший розвиток економіки нашої держави є можливим лише за умови запровадження податкових механізмів стимулювання інноваційної діяльності. Більше того, беручи до уваги, що на економіку України справляють вплив такі характерні чинники глобалізації як електронна комерція, трансфертне ціноутворення і міграція робочої сили, розробки потребують і нові технології та методи оподаткування, які дозволять розширити базу оподаткування індивідуальних доходів громадян, адже саме невідповідність форм, методів і механізмів оподаткування рівню розвитку соціально-економічних відносин спричиняє розвиток податкової системи, зумовлює постійний процес її удосконалення [4, с. 140].

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку. З урахуванням викладеного та беручи до уваги проблеми й перспективи, які відкриваються для України в умовах імплементації Угоди про асоціацію з ЄС, вважаємо, що перспективними напрямками реалізації державної податкової політики в Україні мають стати:

- переорієнтація податкової системи з метою розширення бази оподаткування на основі вдосконалення оподаткування майна;
- подальша оптимізація контролю за трансфертним ціноутворенням, боротьба з агресивним податковим плануванням;
- підвищення рівня довіри громадськості до запланованих урядом реформ, зокрема, шляхом залучення до прийняття управлінських рішень наукових шкіл і посилення партнерської складової у відносинах фіскальних органів і платників податків.

Проблеми адаптації загальноприйнятих європейських стандартів з питань подолання агресивного податкового планування, боротьби з нечесною податковою конкуренцією та захисту національних інтересів, що набувають неабиякої важливості в умовах євроінтеграції, становитимуть предмет подальших наукових досліджень.

Бібліографічний список

1. Удосконалення управління державними фінансами та реформування податкової системи України/ за ред. Т. І. Єфименко. — К. : ДННУ «Акад. фін. управління», 2015. — 446 с.
2. *Швабій К. І.* Теоретичні підходи до формування та реалізації податкової політики держави / К. І. Швабій // *Фінанси України*. — 2015. — № 10. — С. 90–103.
3. *Соколовська А. М.* Формування податкової політики в умовах невизначеності / А. М. Соколовська // *Фінанси України*. — 2012. — № 11. — С. 44–51.
4. *Швабій К. І.* Вплив глобалізації на систему оподаткування та податкову політику України / К. І. Швабій // *Стратегічні пріоритети*. — 2009. — № 1 (10). — С. 137–144.
5. *Веремчук Д.В.* Сутність податкової політики та її роль у державному регулюванні економіки / Д.В. Веремчук // *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України»*. — Суми, 2010. — Вип. 28. — С. 37–45. — Режим доступу: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/54389/5/Veremchuk_Sutnist.pdf
6. *Крисоватий А. І.* Сутність та концептуальні основи формування податкової політики в умовах євроінтеграційних процесів / А. І. Крисоватий, В. М. Мельник, Т. В. Кошук // *Економіка України*. — 2016. — № 1. — С. 35–51.
7. *Мельник В.М.* Податкова політика України в умовах імплементації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом / В. М. Мельник, Т. В. Кошук // *Фінанси України*. — 2016. — № 7. — С. 7–25.
8. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень — вересень 2017 року / [В. В. Зубенко, І. В. Самчинська, А. Ю. Рудик та ін.] ; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-П) впровадження», USAID. — К., 2017. — 86 с.
9. *Проць Н. В.* Формування податкових надходжень місцевих бюджетів в контексті бюджетної децентралізації / Н. В. Проць // *Фінансовий простір*. — 2015. — № 1 (17). — С. 221–229.

10. Лондар Л. П. Напрями реалізації політики децентралізації в умовах розширення прав місцевих органів влади і забезпечення їх фінансової та бюджетної самостійності / Л. П. Лондар // Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/politika_desentralizacii-b1814.pdf

11. Ватаманюк О. С. Супроводження великих платників податків та його вдосконалення в Україні : дис. канд. ек. наук : 08.00.08 / Ватаманюк О. С. — Київ, 2016. — 163 с.

12. Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо запровадження обслуговування заможних фізичних осіб) [Електронний ресурс]: Проект Закону України від 22 червня 2015 року. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1504.html

13. Котіна Г. Оподаткування фізичних осіб з високим рівнем доходів на засадах фіскального партнерства / Г. Котіна, А. Славкова, М. Степура // Економіст. — 2012. — № 7. — С. 35–39.

14. Соколовська А. М. Шляхи реформування податкової системи України / А. М. Соколовська // Фінанси України. — 2014. — № 12. — С. 103–121.

15. Ковальчук І. В. Місцеві податки і збори як фінансова основа процесу децентралізації [Електронний ресурс] / І. В. Ковальчук // Юридичний науковий електронний журнал. — 2016. — № 1. — Режим доступу: http://lsej.org.ua/1_2016/17.pdf

16. Tax Policies in The European Union. 2017 Survey [Electronic resource]: Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. — Available at: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/tax_policies_survey_2017.pdf

17. У 2016 році великими платниками сплачено до державного бюджету 214,3 млрд гривень [Електронний ресурс] : Офіційний портал Державної фіскальної служби України. — Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/289039.html>

18. Corporate Tax Practices and Aggressive Tax Planning in the EU. In-Depth Analysis for the ECON Committee [Electronic resource] / Directorate General for Internal Policies. Policy Department A: Economic and Scientific Policy. 2015. — Available at: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/563446/IPOL_IDA\(2015\)563446_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/563446/IPOL_IDA(2015)563446_EN.pdf)

19. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році [Електронний ресурс] : Закон України від 07 грудня 2017 р. № 2245-VIII. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2245-19>

20. Офіс великих платників податків підвів підсумки роботи за 2017 рік: більше 250 млрд грн надходжень, 615 судових справ, рекордні надходження від перевірок та інше [Електронний ресурс] / Офіційний портал Державної фіскальної служби України. — Режим доступу: <http://officevp.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/322392.html>

21. Офісом великих платників підведено підсумки декларування контрольованих операцій [Електронний ресурс] / Офіційний портал Державної фіскальної служби України. — Режим доступу: <http://officevp.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/316533.html>

22. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з України в економіці країн світу на 1 жовтня 2017 року [Електронний ресурс] / Сайт Державної служби статистики України. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

23. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці України на 1 жовтня 2017 року [Електронний ресурс]: Сайт Державної служби статистики України. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

24. 70 % інвестицій приходить в Україну з Кіпру [Електронний ресурс] / Дзеркало тижня. — Режим доступу: <https://dt.ua/ECONOMICS/70-investiciyu-prihodit-v-ukrayinu-z-kipru-125161.html>

25. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) із країн світу в економіці України за 2010-2016 роки [Електронний ресурс]: Сайт Державної служби статистики України. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

26. Ставлення громадян України до суспільних інститутів, електоральні орієнтації. Результати соціологічного дослідження [Електронний ресурс] / Центр Разумкова. — Режим доступу: <http://razumkov.org.ua/uploads/socio/Press0417.pdf>

27. Україна 2016-2017: ознаки прогресу та симптоми розчарування (аналітичні оцінки) [Електронний ресурс] / Центр Разумкова. — Режим доступу: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2016-2017_Pidsumky.pdf

28. Податкові трансформації в ЄС та податкова політика України в контексті євроінтеграції : моногр. / А. І. Крисоватий, В. М. Мельник, Т. В. Кошук ; за ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого. — Тернопіль : ТНЕУ, 2014. — 236 с.

References

1. Udoskonalennia upravlinnia derzhavnymy finansamy ta reformuvannia podatkovoi systemy Ukrainy [The improvement of the management of public finance and the reforming of the tax system of Ukraine] / za red. T. I. Yefymenko. — K.: DNNU «Akad. fin. upravlinnia», 2015. — 446 p. [In Ukrainian]

2. Shvabii, K. I. Teoretychni pidkhody do formuvannia ta realizatsii podatkovoi polityky derzhavy [Theoretical approaches to the formation and implementation of the state tax policy] // *Finansy Ukrainy*. — 2015. — № 10. — P. 90–103 [In Ukrainian]

3. Sokolovska, A. M. Formuvannia podatkovoi polityky v umovakh nevyznachenosti [Formation of the tax policy under the conditions of uncertainty] // *Finansy Ukrainy*. — 2012. — № 11. — P. 44–51. [In Ukrainian]

4. Shvabii, K. I. Vplyv hlobalizatsii na systemu opodatkuvannia ta podatkovu polityku Ukrainy [The impact of globalization on the taxation and tax policy of Ukraine] // Stratehichni priorityety. — 2009. — № 1 (10). — P. 137–144 [In Ukrainian]

5. Veremchuk, D. V. Sutnist podatkovoi polityky ta yii rol u derzhavnomu rehuliuванні ekonomiky [The essence of tax policy and its role in state regulation of the economy] // Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy: zb. nauk. prats / Derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad «Ukrainska akademiia bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy». — Sumy, 2010. — Vyp. 28. — P. 37-45. — Available at: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/54389/5/Veremchuk_Sutnist.pdf [In Ukrainian]

6. Krysovatyi, A. I., Melnyk, V. M., Koshchuk T. V. Sutnist ta kontseptualni osnovy formuvannia podatkovoi polityky v umovakh yevrointegratsiinykh protsesiv [The essence and conceptual bases of the formation of a tax policy under conditions of the Eurointegration processes] // Ekonomika Ukrainy. — 2016. — № 1. — P. 35–51 [In Ukrainian]

7. Melnyk, V.M., Koshchuk, T. V. Podatkova polityka Ukrainy v umovakh implementatsii Uhody pro asotsiatsiiu z Yevropeiskym Soiuzom [Tax policy of Ukraine in terms of implementation the Association Agreement with the European Union] // Finansy Ukrainy. — 2016. — № 7. — P. 7–25 [In Ukrainian]

8. Biudzhetni monitorynh: Analiz vykonannia biudzhetu za sichen — veresen 2017 roku [Budget Monitoring: Analysis of budget execution for January-September 2017] / [V. V. Zubenko, I. V. Samchynska, A. Yu. Rudyk ta in.]; IBSED, Proekt «Zmitsnennia mistsevoi finansovoi initsiatyvy (ZMFI-II) vprovadzhenia», USAID. — K., 2017. — 86 p. [In Ukrainian]

9. Prots, N. V. Formuvannia podatkovykh nadkhodzen mistsevykh biudzhativ v konteksti biudzhetnoi detsentralizatsii [Formation of tax revenues of local budgets in the context of fiscal decentralization] // Finansovyi prostir. — 2015. — № 1 (17). — P. 221–229 [In Ukrainian]

10. Londar, L. P. Napriamy realizatsii polityky detsentralizatsii v umovakh rozshyrennia prav mistsevykh orhaniv vlady i zabezpechennia yikh finansovoi ta biudzhetnoi samostiinosti [Directions of implementation of decentralization policy in the conditions of expansion of local government rights and providing them with financial and budgetary autonomy] // Available at: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/politika_desentralizatsii-b1814.pdf [In Ukrainian]

11. Vatamaniuk, O. S. Suprovodzhennia velykykh platnykiv podatkov ta yoho vdoskonalennia v Ukraini [Tax support of the large taxpayers and its improvement in Ukraine]: The dissertation for a scientific degree of Cand. of economic sciences in the specialty 08.00.08 / Vatamaniuk O. S. — Kyiv, 2016. — 163 p. [In Ukrainian]

12. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy (shchodo zaprovadzhennia obsluhovuvannia zamozhnykh fizychnykh osib) [The Draft Law of Ukraine “On Amendments to the Tax Code of Ukraine (regarding the implementation of servicing of wealthy individuals)”] [Electronic resource]: Proekt Zakonu Ukrainy vid 22 chervnia 2015 roku. — Available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1504.html [In Ukrainian]

13. Kotina, H., Slavkova, A, Stepura, M. Opodatkovannia fizychnykh osib z vysokym rivnem dokhodiv na zasadakh fiskalnoho partnerstva [Taxation of individuals with high incomes based on the fiscal partnership] // Ekonomist. — 2012. — № 7. — P. 35–39 [In Ukrainian]

14. Sokolovska, A. M. Shliakhy reformuvannia podatkovoi systemy Ukrainy [The ways of reforming the tax system of Ukraine] // Finansy Ukrainy. — 2014. — № 12. — P. 103–121 [In Ukrainian]

15. Kovalchuk, I.V. Mistsevi podatky i zbory yak finansova osnova protsesu detsentralizatsii [Local taxes and fees as the financial basis of decentralization] [Electronic resource] // Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal. — 2016. — № 1. — Available at: http://lsej.org.ua/1_2016/16.pdf [In Ukrainian]

16. Tax Policies in The European Union. 2017 Survey [Electronic resource]: Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. — Available at: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/tax_policies_survey_2017.pdf [In English]

17. U 2016 rotsi velykymy platnykamy splacheno do derzhavnoho biudzhetu 214,3 mlrd. Hryven [In 2016, the large taxpayers paid UAH 214.3 billion to the state budget] [Electronic resource] // Ofitsiyni portal Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy. — Available at: <http://sfs.gov.ua/media-tsentri/novini/289039.html> [In Ukrainian]

18. Corporate Tax Practices and Aggressive Tax Planning in the EU. In-Depth Analysis for the ECON Committee [Electronic resource] / Directorate General for Internal Policies. Policy Department A: Economic and Scientific Policy. 2015. — Available at: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/563446/IPOL_IDA\(2015\)563446_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/563446/IPOL_IDA(2015)563446_EN.pdf) [In English]

19. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zabezpechennia zbalansovanosti biudzhethnykh nadkhodzen u 2018 rotsi [The Law of Ukraine “On Amendments to the Tax Code of Ukraine and some legislative acts of Ukraine on ensuring the balance of budget revenues in 2018”] [Electronic resource] : Zakon Ukrainy vid 07 hrudnia 2017 r. № 2245-VIII. — Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2245-19> [In Ukrainian]

20. Ofis velykykh platnykiv podatkov pidviv pidsumky roboty za 2017 rik: bilshe 250 mlrd hrn nadkhodzhen, 615 sudovykh sprav, rekordni nadkhodzhenia vid perevirok ta inshe [Large taxpayers office summed up the work for 2017: more than 250 billion UAH of revenues, 615 lawsuits, record revenues from inspections and more] [Electronic

resource] / Ofitsiyni portal Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy. — Available at:<http://officevp.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/322392.html> [In Ukrainian]

21. Ofisom velykykh platnykiv pidvedeno pidsumky deklaruvannia kontrolovanykh operatsii [Large taxpayers office summed up the declaration of controlled transactions] [Electronic resource] / Ofitsiyni portal Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy. — Available at:<http://officevp.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/316533.html> [In Ukrainian]

22. Priami investytsii (aktsionernyi kapital) z Ukrainy v ekonomitsi krain svitu na 1 zhovtnia 2017 roku [Direct investments (share capital) from Ukraine in the economies of foreign countries, dated October 1, 2017] [Electronic resource] / Sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. — Available at:<http://www.ukrstat.gov.ua/> [In Ukrainian]

23. Priami investytsii (aktsionernyi kapital) z krain svitu v ekonomitsi Ukrainy na 1 zhovtnia 2017 roku [Direct investments (share capital) from the countries of the world in Ukrainian economy, dated October 1, 2017] [Electronic resource]: Sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. — Available at:<http://www.ukrstat.gov.ua/> [In Ukrainian]

24. 70 % investytsii prykhodyt v Ukrainu z Kypriu [70 % of investments come to Ukraine from Cyprus] [Electronic resource] / Dzerkalo tyzhnia. — Available at:https://dt.ua/ECONOMICS/70-investitsiy-prihodit-v-ukrayinu-z-kypriu-125161_.html [In Ukrainian]

25. Priami investytsii (aktsionernyi kapital) iz krain svitu v ekonomitsi Ukrainy za 2010-2016 roky [Direct investments (share capital) from the countries of the world in the economy of Ukraine for 2010-2016] [Electronic resource]: Sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. — Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [In Ukrainian]

26. Stavlennia hromadian Ukrainy do suspilnykh instytutiv, elektoralni orientatsii. Rezultaty sotsiologichnoho doslidzhennia [Attitude of Ukrainian citizens to public institutions, electoral orientation. Results of sociological research] [Electronic resource] / Tsentrazumkova. — Available at: <http://razumkov.org.ua/uploads/socio/Press0417.pdf> [In Ukrainian].

27. Ukraina 2016-2017: oznaky prohresu ta symptomy rozcharuvannia (analychni otsinky) [Ukraine 2016-2017: Signs of progress and symptoms of disappointment (analytical assessments)] [Electronic resource] / Tsentrazumkova. — Available at: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2016-2017_Pidsumky.pdf [In Ukrainian]

28. Podatkovi transformatsii v YeS ta podatкова polityka Ukrainy v konteksti yevrointehratsii: monohr. [Tax Transformations in the EU and Ukraine's Tax Policy in the Context of European Integration] / A. I. Krysovatiy, V. M. Melnyk, T. V. Koshchuk ; za red. d.e.n., prof. A. I. Krysovatoho. — Ternopil : TNEU, 2014. — 236 p. [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 26 лютого 2018 р.

UDC 336.22

Alla Slavkova,

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Finance
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
(54/1, Peremohy Ave., Kyiv, 03680, Ukraine)
E-mail: slavkova.a@gmail.com

Olha Vatamaniuk,

Candidate of Sciences (Economics),
Senior lecturer at the Department of Finance, Banking and
Entrepreneurship
Chernivtsi Trade and Economics Institute at Kyiv National University
of Trade and Economics
(Tsentralna Square 7, Chernivtsi, 58002, Ukraine)
E-mail: olgavatamanyuk@gmail.com

Tax policy of Ukraine under the conditions of the European integration: problems and perspectives

Abstract

Research objective. The purpose of the study is to substantiate the perspective directions of tax policy implementation in Ukraine under the conditions of the European integration aimed at increasing the fiscal efficiency of tax system and enhancing its compliance with the European standards based on the modern technologies of tax work.

Methodology. To achieve the main results of the study, the authors used methods of comparative analysis and synthesis, and tools of abstract and logical method for theoretical generalizations and definition of key directions for tax policy implementation in Ukraine.

Findings. Based on the analysis of the tax policy current problems, and according to the need of implementation of the Association Agreement with the European Union, the paper states that the optimization of tax policy in Ukraine should include the tax system refocusing in order to expand the tax base through changes in property taxation, further improvements in control over transfer pricing, combatting aggressive tax planning, and increasing public confidence in government reforms.

Value Added. The main theoretical and methodological statements outlined in the study are valuable for the formation of tax policy in Ukraine that would meet modern European requirements and contribute to the development of an efficient tax system.

Key words: taxes, tax system, tax policy, social and economic development, taxpayers.